

Informatiebulletin van de
AWN - Nederlandse Archeologievereniging -
afdeling Zeeland & West-Brabant

juni 2021

Zuidwesterheem

jaargang 33
nummer 106

INHOUD:

Slot Haamstede, tussen zand en zout	03
Monitoring/pierensteken op de slikken van Rilland	06
Educatief aanbod Werkgroep Archeologie Hulst	11
Historie van Noord-Beveland deel 12	12
Aanlevering kopij	13
Rapport archeologisch onderzoek spoorwegviaduct in Goes	15
Colofon	16

Foto omslag en hieronder: Leo den Heijer. (Verdronken land van Oud-Rilland)

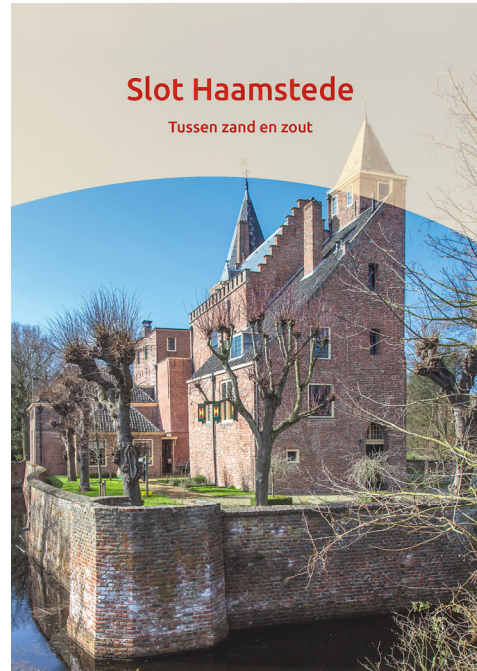
Slot Haamstede, tussen zand en zout

Over Slot Haamstede op Schouwen, sinds 1981 in bezit van Natuurmonumenten, is een nieuw boek verschenen, getiteld: *Slot Haamstede. Tussen zand en zout. Geschiedenis, bouwgeschiedenis en archeologie van een kasteel op Schouwen*. Over dit kasteel was tot op heden nog relatief weinig bekend. Zo is over het archeologisch en bouwhistorisch onderzoek tijdens de grootscheepse restauratie van 1963-1973 bijvoorbeeld nauwelijks iets gepubliceerd.

Voor het nieuwe boek is veel nieuw onderzoek gedaan, maar ook oud onderzoek opnieuw onder de loep genomen. In de Zuidwesterheem van juli 2019 (nummer 98) is door ondergetekende al een artikel geschreven over de eerste uitkomsten van nieuw onderzoek van de oude opgravingen op het Slotterrein in Haamstede tijdens de grootscheepse restauratie.

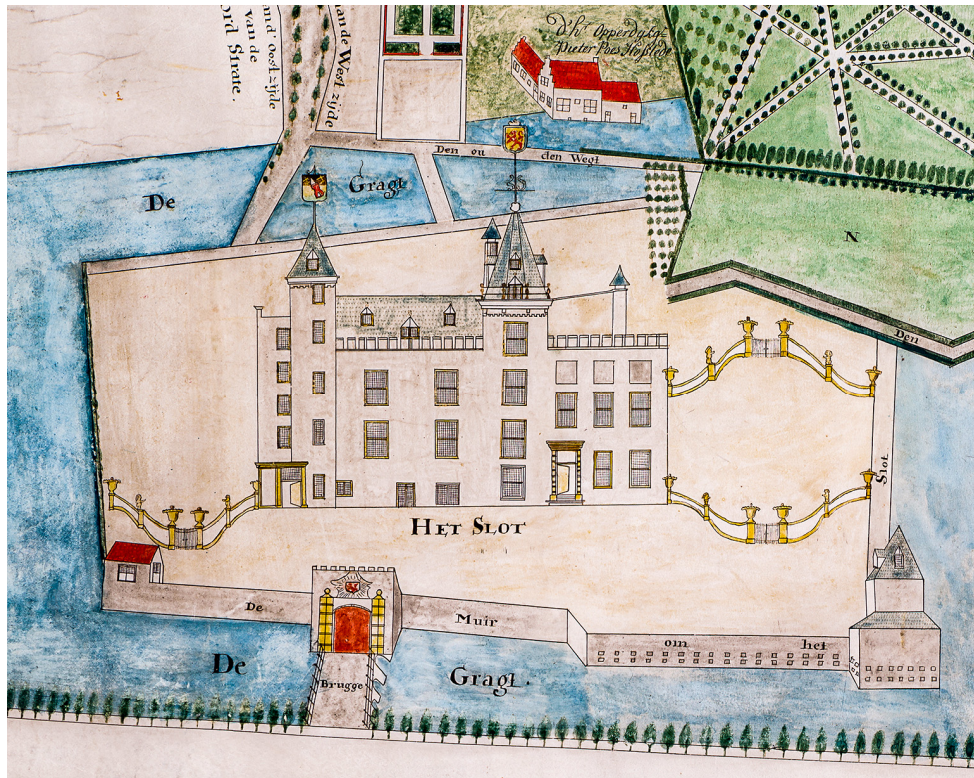
Het nieuwe boek maakt duidelijk dat Slot Haamstede niet zomaar een adellijk huis is in een lieflijk dorpje op Schouwen. Dit huis, deze plek, dit gebied, had op meerdere momenten door de tijd heen een belangrijke strategische positie. Niet alleen in de geschiedenis van Schouwen-Duiveland en Zeeland, maar misschien zelfs van heel Nederland.

Op basis van het al genoemde heronderzoek van de opgravingen in de

Boek Slot Haamstede; omslag voorzijde.

jaren 1964 en 1965 kan bijvoorbeeld worden aangetoond dat - lang voordat er sprake was van een kasteel – zich op deze plek een belangrijk Romeins steunpunt bevond en er al tussen 675-775 een christelijk grafveld lag bij één van de oudste kerken van Zeeland: die van Haamstede. We kennen deze kerk ook uit een oorkonde uit 776 waarin de kerk en een aantal andere bezittingen, waaronder zeventien zoutpannen of zoutziederijen, maar ook een slaaf of lijfegene met zijn vrouw en zoon aan de koninklijke abdij van Lorsch (bij Worms) in Duitsland worden geschonken. Het hele gebied tussen kerk

Een detail van een kaart van de heerlijkheid Haamstede van de hand van Isaac van der Weel uit 1717. Foto: Gneomar van Nispen.

en Slot in Haamstede is te beschouwen als een vroegmiddeleeuws christelijk grafveld waarvan de oorsprong in de zevende of achtste eeuw ligt, maar misschien nog wel vroeger.

Ook is uitgebreid nieuw bouwhistorisch onderzoek verricht aan het Slot. Op basis van dit onderzoek in combinatie met het heronderzoek van de opgravingen dienen bijvoorbeeld vraagtekens te worden gezet bij de

ouderdom van de huidige, in essentie rechthoekige, vorm van het kasteelterrein. Ook is op basis van jaarringonderzoek van enkele houtmonsters uit het Slot de datering van de bouw van de beide torens naast de dertiende-eeuwse woontoren aangepast. Bovendien zijn de inzichten over de zogenaamde Gruuthuse-vleugel veranderd. Er kunnen in die vleugel in elk geval twee bouwfases worden onderscheiden, waardoor zeker is dat deze vleu-

gel daadwerkelijk is voltooid en ook in gebruik is geweest, iets waaraan werd getwijfeld vanwege veronderstelde geringe of zelfs afwezige gebruikssporen.

Natuurlijk is ook over de verschillende eigenaren van Slot Haamstede, waaronder Witte van Haamstede, heer van Haamstede vanaf 1299, en diens nageslacht en Lodewijk van Gruuthuse die Haamstede in leen kreeg vanaf ca. 1468, nieuwe kennis opgedaan. Aardig om te melden is bijvoorbeeld dat Witte enkele jaren eerder moet zijn gestorven dan lang is verondersteld, en bovendien een bastaardzoon blijkt te hebben verwekt die we in schriftelijke bronnen tegenkomen als eenvoudige grafelijke klerk en bode, terwijl zijn halfbroers tot de top van de Zeeuwse adel behoorden.

Ook het landschap van westelijk Schouwen komt in het boek aan bod, net als de meer recente geschiedenis van kasteel en landgoed. De publicatie wordt afgesloten met een uitgebreid artikel over het onderzoek aan een bijzondere zeventiende- of achttiende-eeuwse verrekijker, die kort geleden door Jos Bazelmans, hoofd Archeologie van de RCE, is overhandigd aan het Zeeuws Archeologisch Depot en waaraan de afgelopen tijd al de nodige aandacht is besteed in de media.

Drs. Ernst Dekkers.

Slot Haamstede. Tussen zand en zout wordt uitgegeven door de Nederlandse Kastelenstichting (NKS), maar gedistribueerd via Uitgeverij Verloren. Auteurs zijn Ernst Dekkers, Liesbeth van Nispen, Ben Olde Meierink, Michiel Purmer en Fred Vogelzang (eindredactie).

Het boek kost € 21,95. Leden van de AWN afdeling Zeeland en West-Brabant krijgen korting. Zij betalen tot 1 juli 2021 slechts € 18,95 inclusief verzendkosten.

Het boek kan besteld worden door overmaking van € 18,95 naar NL44 INGB 0004 4899 40 t.n.v. Uitgeverij Verloren onder vermelding van 'boek Haamstede, AWN afdeling Zeeland/West-Brabant' en uw adres met postcode en woonplaats. Het boek wordt u dan toegezonden. Uitgeverij Verloren heeft als e-mailadres info@verloren.nl.

Monitoring/ **pierensteken op de slikken van Rilland**

Tijdens de ochtend van 29 maart stak ik om 09.45 uur de Westerscheldedijk over ter hoogte van de 2e parkeerplaats aan de Dumoulinweg. Het was mooi weer en laag tij.

Met mijn spitvork en m'n pierenemertje wandelde ik eerst over het zanderige slik naar de drab over de eerste woonterp.

Helaas was er maar weinig te zien en er lagen ook maar kleine pierenhoopjes. Wel nog gespit, maar het resultaat was slechts een "pierig" piertje, wat ik besloot terug te zetten....

Over de terp gebaggerd, maar geen vondsten gedaan. Pogingen om de tweede terp te bereiken heb ik maar gestaakt i.v.m. opgeslibd dun en diep slik.

Terug via de scherven/schelpen rand naar de voormalige doorbroken strekdam. Hier waren allerlei scherven te vinden (zie foto 8891). Bij de grote stobbe zag ik dat de ronde vorm van de vuurboet (?) weer zichtbaar was geworden onder het slib! (foto 8873) Vanuit diverse hoeken heb ik er foto's van gemaakt.

Verder doorgewandeld naar de inmiddels ook verdwenen dijk; nog wel te zien zijn de boomstronken langs de evenwijdig lopende slootranden.

Daarna liep ik door tot de plek waar we de laatste veenputten nog terug kunnen vinden. De schervenrijke rand erheen (zo'n vier strekdammen ver-

der!) leverde tal van scherven op. De meeste heb ik laten liggen, maar een selectie ervan kon ik niet weerstaan. (zie foto 8891). Ook twee botfragmenten, waaronder een kaak, mochten mee voor Betty! (foto 8888).

Terug via de boomstronk, waar op de Westerschelde juist een groot containerschip langs voer. (foto 8879). Om laag kijkend ontwaarde ik hout en takjes en een stukje vlechtscherm. Hierna liep ik langs de doorbroken strekdam terug naar de auto, tevreden met een prachtige voorwandeling voor woensdag, want dan wandelen Aagje Feldbrugge (AWN-lid) en haar man mee op eenzelfde pierentocht! Thuisgekomen foto's van de vondsten gemaakt.

Op 31 maart liepen Aagje, haar man Albert en ik dezelfde wandeling. Het was prachtig weer, 22-24 graden en bijna windstil. Ook deze keer werden geen pieren van belang uitgespit en er waren maar weinig hoopjes te zien. Bij de oude boomstronk stonden we even stil en maakten een foto. (zie binnenkant omslag).

Er werd een groot aantal verspoelde scherven gevonden (foto 9155) en wat botmateriaal voor Betty ter identificatie.

Opvallend hierbij was de veelheid aan randen, oren, voetjes, kortom "dikke delen" die we tegenkwamen. Misschien is dit een mooie toekomstige excursie voor diverse scholen.

Leo den Heijer, AWN

8873 ↓

↓↓ 8888

9155

Educatief aanbod Werkgroep Archeologie Hulst

JAGERS EN BOEREN: LEVEN ALS IN DE PREHISTORIE

Contactgegevens:	Werkgroep Archeologie Hulst Overdamstraat 15 Hulst info@archeologiehulst.nl
Doel:	Scholieren op een boeiende manier kennis laten maken met de archeologie uit de naaste omgeving door ze te laten onderzoeken, ontdekken en ervaren.
Kerdoel 51- tijd- groep 7/8 Oriëntatie op jezelf en de wereld	De leerlingen onderzoeken verschillende bronnen die over hetzelfde onderwerp gaan. Ze ontdekken daarbij dat bronnen elk een eigen verhaal vertellen dat gebonden is aan een bepaalde tijd, plaats en standpunt.
Doelgroep uit de gemeente Hulst en Terneuzen:	Scholieren 10-14 jaar: groep 7/8 Basisonderwijs klas 1 en 2 Voortgezet Onderwijs
Educatief aanbod:	1. Een inleidende les over de prehistorie op school (ongeveer 60 min.) verzorgd door leden van de WAH. 2. Een workshop, bestaande uit 6 onderdelen, op onze locatie in Hulst (ongeveer 90 min.) De workshop bestaat uit: vuursteen bewerken, vuur maken, hunebed bouwen en Stonehenge, graan malen, spinnen en twijnen, determineren van voorwerpen uit het verre verleden. 3. Bezoek aan onze tentoonstelling.
Organisatie:	Aanmelden via: info@archeologiehulst.nl Secr. E. Bogaert: 0114-315430 Groepsgrootte: maximaal 25 leerlingen Begeleiding: minimaal 2 begeleiders

Historie van Noord-Beveland deel 12

In deze rubriek lichten we elke editie een stukje Noord-Bevelandse geschiedenis uit en hopen zo de oude verhalen, foto's en vondsten die nu nog bij u of andere Noord-Bevelanders aanwezig zijn te kunnen verzamelen, op te schrijven en/of te fotograferen.

PIEREN STEKEN

“Ons eigen museumpje”, zegt Nelly de Regt trots en ze wijst op de kast in de hal waar allerlei scherven mooi zijn neergelegd. In het midden staat een bijzonder oud bord. “Dit is het enige wat bijna compleet is,” vertelt Rinus de Regt. “Ik heb deze aan elkaar gelijmd en ontdekte dat ik niet de eerste reparateur was”.

Rinus is in 1940 geboren en opgegroeid op boerderij Land en Zeezicht aan de West-Zeedijk bij Colijnsplaat. Aan dezelfde zeedijk ligt ook de Wanteskuup. Deze inlaag uit 1785 was in de periode 1909 tot 1978 door een dijkval jarenlang overgeleverd aan de zee.

Rinus vertelt: “Toen ik een jaar of 15 was ging ik daar weleens pieren steken om te vissen. Het leek net of daar vroeger een pottenbakkerij had bestaan, overal lagen oude scherven en het duurde niet lang of ik zocht meer naar scherven dan naar pieren.

*Rinus met zijn bijzondere vondst.
Foto: Marten Klop.*

Nooit vond ik iets wat compleet was, maar op een mooie dag zag ik een rand van een oud bord net boven de klei uitsteken. Ik trok er voorzichtig aan en haalde een half bord tevoorschijn, de andere helft bleef plakken in de stevige klei. Ik schrok ervan en dacht dat ik het gebroken had, maar toen ik de twee helften afspoelde, zag ik tot mijn opluchting dat het bord al eerder stuk was gegaan.

Na verder onderzoek ontdekte ik aan beide kanten van de breuklijn 8 kleine uitgeboorde gaatjes. Waarschijnlijk heeft de vorige eigenaar de twee helften als een chirurg met ijzerdraad aan elkaar vast gemaakt, om hierdoor het

*Bord met uitgeboorde gaatjes.
Foto: Marten Klop.*

voor hem waardevolle bord nog een poosje te kunnen gebruiken.

Dit bijzondere bord komt uit de late middeleeuwen, zo rond 1500. Het is roodbakkend aardewerk met gele glazuur en gele stippen op de rand als versiering. Aan de onderkant heeft het met de vingers uitgeknepen voetjes, ze noemen dit standlobben of standvinnen.

Zo heb ik zonder pieren toch iets met vinnen opgevist!”

Heeft u ook vondsten of heeft u historische verhalen van Noord-Beveland die u wilt delen? Neem dan contact op met Marten Klop.

06 10 99 31 54

martenklop@gmail.com

Veerweg 15, 4493 AL Kamperland.

Marten Klop

Aanlevering kopij

Graag vraag ik even uw aandacht voor het volgende.

Om misverstanden en teleurstellingen na het aanleveren van kopij voor ons papieren informatiebulletin Zuidwesterheem te voorkomen, geef ik u graag de volgende aanwijzingen.

TEKSTEN

Teksten kunnen in elk format worden aangeleverd: *.txt, *.rtf, *.doc, *.docx enzovoort.

Het lettertype en de grootte hiervan speelt in principe geen rol. Zuidwesterheem kent namelijk een eigen opmaakprofiel. Dit wordt gehanteerd om het geheel er zo uniform mogelijk uit te laten zien.

Natuurlijk probeer ik zoveel als mogelijk de door u gebruikte opmaak over te nemen. De mogelijkheden daartoe zijn echter niet onuitputtelijk. Omdat de tekstkolommen in Zuidwesterheem relatief smal zijn, zijn inspringingen (bijvoorbeeld bij opsommingen) niet zo handig. Lange kopjes boven alinea's en paragrafen maken de tekst eerder onleesbaarder dan leesbaarder.

In sommige gevallen worden deze (uiteraard in overleg met de auteur) ingekort.

Teksten met voetnoten en / of eindnoten kunnen helaas niet in behandeling

genomen worden.

Dit komt omdat het softwareprogramma waarmee Zuidwesterheem wordt opgemaakt (Microsoft Publisher) het fenomeen voetnoten en / of eindnoten niet kent.

De voetnoot- en eindnootverwijzingen in de tekst worden namelijk niet als zodanig herkend. Ook vervalt hiermee de relatie tussen voetnoot- en eindnootverwijzing en de bijbehorende verklarende tekst.

Tabellen, grafieken, diagrammen, illustraties, afbeeldingen, e.d. met daarin voorkomende teksten mogen geen originele breedte hebben die groter is dan 13 cm. Tabellen, grafieken, diagrammen e.d. die uitvergroot worden aangeboden, worden daarna door mij toch weer verschaald tot een breedte van 13 cm met alle gevolgen van dien. In dat laatste geval is de tekstgrootte in Zuidwesterheem vaak (veel) kleiner dan het origineel en daardoor onleesbaarder dan de originele tekstgrootte in de tabel, grafiek e.d.

Indien tabellen worden gebruikt, dan bij voorkeur deze in Word aanmaken of converteren naar Word.

AFBEELDINGEN

Afbeeldingen, illustraties, foto's e.d. die bij een bepaalde tekst behoren, kunnen alleen maar verwerkt worden als zij separaat worden aangeboden. Dus NIET als zij voorkomen als ingesloten bestanden in Word, Excel, Powerpoint enzovoort.

Foto's uitsluitend als originele bestan-

den vanaf de geheugenkaart van de fotocamera, liefst RAW bestanden, anders TIFF of JPG. Minimale eis voor een liggende foto: 3033 x 2022 px en voor een staande foto: 1460 x 2190 px.

Foto's die gemaakt zijn met een smartphone en/of een tablet zijn uitsluitend geschikt voor weergave op een beeldscherm en dus niet voor drukwerk. Alleen al de grote hoeveelheden ruis en verlies van scherpte en detail bij minder gunstige lichtomstandigheden maken overduidelijk dat smartphones en tablets niet ontworpen zijn om er foto's mee te maken.

Scans met een gescande resolutie van minimaal 300 of liever 600 dpi en als TIFF of PNG bestand.

Ingeval scans in zwart/wit en/of grijs-tinten deze toch inscannen als kleurenafbeelding m.b.t. eventuele contrastcorrectie (via de kleurkanalen).

Zelfgemaakte afbeeldingen, illustraties e.d. het liefst aanleveren als gevectoriseerd bestand, dus niet als rasterafbeelding of bitmap (BMP). Een vectorafbeelding is een grafische voorstelling met behulp van eenvoudige meetkundige begrippen zoals punten, lijnen, krommen, polygonen e.d., die alle met wiskundige vergelijkingen beschreven worden.

Het nadeel van een rasterafbeelding of bitmap is namelijk dat bij het vergroten de afzonderlijke pixels zichtbaar zullen worden.

Gevectoriseerde tekenbestanden kunnen daarentegen verliesloos worden verschaald, bitmaps dus niet.

Let op: tekeningen, afbeeldingen en andere illustraties die worden opgeslagen in JPG, JPEG en GIF zijn net zo goed bitmaps!

Enkele softwareprogramma's waarmee vectorbestanden gemaakt kunnen worden, zijn: Adobe Photoshop, Adobe Illustrator, Adobe Fireworks en AutoCAD.

Niek Beeke

Rapport archeologisch onderzoek spoorwegviaduct in Goes

In de Nieuwsbrief van mei/juni 2021 heeft u kunnen lezen over de AWN-vrijwilligers Ruud van der Goes en Bas Chamuleau die zich de afgelopen jaren op verzoek van ons bestuur bezig hielden met een archeologisch onderzoek op een terrein bij het NS-station in Goes, waar een spoortunnel is gebouwd.

Ruud van der Goes heeft de bevindingen in een gedetailleerd rapport neergeschreven.

Dit rapport is te raadplegen via onderstaande link.

[http://www.awnzeeland.nl/old/awn/watdoenwij/Rapportage-\(5mrt2021\)-AWN-Terwellegang.pdf](http://www.awnzeeland.nl/old/awn/watdoenwij/Rapportage-(5mrt2021)-AWN-Terwellegang.pdf)

Kopij voor de volgende Zuidwesterheem kunt u tot 19 augustus inleveren bij de leden van het bestuur. Bij voorbaat hartelijk dank voor uw bijdrage!

Ere-voorzitters van onze vereniging:
J. van Hinte † en J. van den Berg †

ADRESSEN BESTUUR AWN-ZEELAND C OLOFON

a. Voorzitter:

A.F.J. (Alex) Groosman
Plaatweg 1
4524 KK Heille
06-51409935
alex@groosman.org

b. Secretaris:

Vacant

c. Penningmeester:

N. (Niek) Beeke
Rotterdamsekaai 65 a
4331 GN Middelburg
tel.: 0118-639040
niekbeek@xs4all.nl

d. Lid:

A.D.C. (Ariane) Lafort-de Lepper
Seispark 10
4334 AZ Middelburg
06-46158482
robariane@hotmail.com

d. Lid:

T. (Ton) Ruigrok
tonruigrok@gmail.com

Redactie: Leida Goldschmitz (eindredactie) en Niek Beeke.
Zuidwesterheem is de kwartaaluitgave van de AWN-afd. Zeeland, een blad voor en door leden van de afdeling en andere geïnteresseerden.
De auteur is verantwoordelijk voor de inhoud van de artikelen. Het bestuur behoudt zich het recht voor om ingezonden artikelen te weigeren of in te korten, dit uiteraard in overleg met de auteur.